

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. בחייו ובמותו אם מת לא ירשנו ויחזיר לבניו או לאחיו ואם אין לו לזה ובעלי חוב באים ונפרעים.....1
- ב. אפילו לארנקי של צדקה ... וצריך שיאמר זה גזל אבני.....3
- ג. מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש.....4
- ד. הרי שגזל הגר ונשבע לו ושמע שמת הגר והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים ופגע באותו הגר וזקפו עליו במלוה ומת ... אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו.....5
- ה. גזל הגר דקאמר רחמנא נתינה לכהנים ... כשגזל את הגר ונשבע לו ומת הגר והודה לאחר מיתה.....5
- ו. איש אתה צריך לחזור אחריו אם יש לו גואלים אם לאו קטן אי אתה צריך לחזור אחריו בידוע שאין לו גואלין.....6
- ז. הרי שהיה גזול כהן מנין שלא יאמר הואיל ויוצא לכהנים והרי הוא תחת ידי יהא שלי ... אלא גזילו יוצא מתחת ידו ומתחלק לכל אחיו הכהנים.....6
- ח. לשדה היוצאה לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים ... יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכל אחיו הכהנים.....7
- ט. לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה תלמוד ... שעבודתה ועורה שלו 7
- י. אם היה בעל מום נותנה לכהן שבאותו משמר ועבודתה ועורה שלו.....8

דף קט.

א. בחייו ובמותו אם מת לא ירשנו ויחזיר לבניו או לאחיו ואם אין לו לזה ובעלי חוב באים ונפרעים

כבר התבאר במסכת נדרים דף מז. ולעיל דף קח: שאף על פי שהאוסר דבר בעוד שהוא שלו אף על פי שיצא מרשותו עדיין הוא באיסורו עומד, מ"מ האומר לבנו¹ הרי אתה אסור בהנאתי, או שנשבע שלא יהנה ממנו, אין

¹ שו"ע ונו"ב יו"ד רמז ז, רכג ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כוונתו אלא בחייו, לפיכך אם מת יירשנו, מכיון שלא אמר בית זה אסור עליך, שכל האיסור על הבית או על דבר הנאסר, ולא פקע ממנו אף על פי שיצא מרשותו. אבל לשון זה שאמר אסור אתה בהנייתי או שלא יהנה בו, דומה כמי שאומר ביתי אסור עליך שאינו אסור אלא בחייו או כל זמן שלא מכרו.

אבל אם אמר הנאתי עליך, ופירש בין בחיי בין במותי, אם מת לא יירשנו, שזה כאומר נכסי אלו עליך אסורים.

וזה הבן האסור בירושת² אביו אם נתן ירושת אביו לאחיו או לאחי אביו³ הרי זה מותר, אולם כשנותנן להם, ו"א⁴ אסור ליתנם להם בהדיא במתנה⁵, אלא כיצד יעשה, מראה להם מקום ואומר להם נכסי אלו אסר עלי אבא ואיני יודע מה אעשה בהם טלו לעצמיכם ועשו בהם מה שתמצו, שאינו כצורת מתנה הוא אלא כהפקר הוא. ו"א⁶ שיכול גם ליתנם במתנה ממש, ובלבד שצריך להודיעם אלו הן נכסי אביו שאסרן עליו.

ולבנו ו"א⁷ שאסור ליתנו כלל, ו"א שיכול ליתנו באופן שמראה מקום.

וכן אם פרעה בחובו או בכתובת אשתו בבית דין מותר, ובלבד שצריך להודיעם אלו הן נכסי אביו שאסרן עליו⁸. ו"א שאינו צריכה להטריחן לבית

² שו"ע ונו"כ שם רכג ד

³ בח"מ סימן שס"ו כתב הטור דין כיוצא בזה לענין גזילה כתב שם דאחיו ר"ל אחי אביו ובניו ר"ל אחיו, ט"ז שם ד

⁴ לבוש ומ"ז שם

⁵ דטובת הנאה שיתנם למי שירצה ודאי הנאה היא ואסורה לו. לבוש שם ומ"ז ה

⁶ הבית יוסף בסי' רי"ו כ' דבבניו ואחיו אפילו שיתנה להם ממש מותר כיון שמודיעים שממון זה אסור לו ומפני כך נותנם להם והם גם כן בניו ואחיו שיש להם שייכות בממון זה הלכך אין לו עליהם טובת הנאה ושרי ע"כ וכן כתב מהרש"ל פרק הגזול ע"פ סימן ס' ועוד האריך שם ופסק דיכול ליתן בידים ממש ליורשי האב הקרוב קרוב קודם על פי הנחלה וצריך להודיען שזה ממון אבא שאסור לו. ש"ך שם ד

⁷ ולבניו לא יתן כלל דאין לך הנאה יותר מזה ואם אין לו מה יאכל מותר לו ללוות וכו' באין ונפרעים מחלקן מן הירושה. אבל אם יש לו אסור אלא יתן ליורשי האב ואם אין יורשים יתן לצדקה ואין צריך להודיע לצדקה זה ממון אבא מיהו רשאי לאבדו ולהשליכו לים ומ"מ מצוה לכופו בזה ליתן לצדקה עכ"ד בקצרה ש"ך שם

⁸ ומעמא דמילתא שצריך להודיעם כן, משום דכי אמרינן לעיל אם מת לא יירשנו, לאו למימר דכיון דנכסים אלו אסורין לו בהנאה לא יזכה בהם, דאם כן ירושתו להיבא אולא, אלא ודאי נכסים דידיה נינהו מכת ירושתו שהתורה זכתה לו אלא שאינו רשאי ליהנות מהם מכת נדרו של האב. לפיכך בעל חוב וכתובת האשה שפיר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דין, אם דרך הפקר הוא ולא דרך תשלומין שמראה להם מקום, כמו שהתבאר בנותן לאחיו. ויש אומרים⁹ שלבעל חובו לא יעשה כן שהרי זה כאילו פרעם ממש והרי זו הנאה ממש, אלא בי"ד מגבין אותן בעל כרחו.

ב. אפילו לארנקי של צדקה ... וצריך שיאמר זה גזל אני

כבר התבאר לעיל דף קח: שהגוזל את אביו ומת¹⁰, צריך להשב עם שאר היורשים ולנכות מחלקו דמי הגזילה¹¹, ואפילו כפר לאביו ונשבע, אם אין הגזילה בעין, או שקנאה בשנוי ואינו חייב אלא דמים, יוצא בעשיית חשבון¹².

כפר ונשבע¹³ והגזילה בעין, כיון שנתחייב בהשבה לאביו אינו יוצא עד שיוציא הגזילה מתחת ידו, ולכן נותן הגזילה לאחד משאר יורשים, אלא שנחלקו הראשונים בכמה פרטים בהלכה זו¹⁴, וכמו שיתבאר.

יש אומרים¹⁵ שכשנותן הגזילה לאחיו עושה עמהם חשבון ונוטל כנגד חפץ הגזילה ממקום אחר, ויש אומרים¹⁶ שאינו נוטל כלום כנגד הגזילה, אא"כ הוא עני ואינו יכול לוותר¹⁷, יש לו תקנה ע"י שילוח מאחרים כנגד הגזילה¹⁸, וכ"ש כשיש לו בע"ח שלוה

נפרעין מהן, אף על גב דאסורין עליו בהנאה, מאי איכפת להו בהכי, הם נפרעין בעל כרחו דבית דין מגבין להן, דאף על גב דאיהו ממילא מתהני לא איכפת להן. לבוש שם

⁹ מובא בלבוש שם ועיין ט"ז שם ובש"ך ס"ק ו ורכא ס"ק ו שי"א שפריעת בעל חוב הוי הנאה אלא אם נעשה שלא מדעתו או בעל כרחו או בחוב בעל פה או חוב שאינו ברור ועיין ח"י רע"א

¹⁰ שו"ע ונו"כ שסו ה

¹¹ לפי הכרעת הד"מ והב"ח כשלא נשבע אינו חייב להוציא הגזילה מידו וסני בעשיית חשבון ונכוי, ונראה שאף אם הגזילה בעין, כיון שגם הוא יורש ויש לו שותפות בגוף הגזילה, דינו כשאר שותף לענין חלוקה, וכן משמע בפת"ש ס"ב בשם הרשב"א.

¹² ונראה שכו"ע מודים בזה, ועי' ערוה"ש סעיף יד וטו שלא נראה כן, ועי' דברי חיים דיני גניבה סימן לו. פתחי חושן חלק ה פרק ד הערה פו

¹³ כב"י מסתפק בלא נשבע אם חייב בהוצאת הגזילה מתחת ידו, אבל מסקנת הד"מ והב"ח שבלא נשבע אינו חייב בכך.

¹⁴ עי' בב"י ודרישה ופרישה, וכן בסמ"ע ס"ק יב וס"ק יד שביארו דברי הראשונים בהלכה זו.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם כדעת הרמב"ם, ונמצא שלמעשה אינו מפסיד.

¹⁶ רמ"א שם כדעת הטור

¹⁷ בערוה"ש כתב שלכן הקילו בזה ובכיוצא בזה (כמ"ש להלן) לעשות כדי שלא יפסיד, משום שמעיקר הדין חייב גם בקרבן, ובזמנה"ז שאין קרבן, אינו אלא כדי לקיים מצות השבה בגוף הגזילה.

¹⁸ נראה שצריך ללוות קודם חלוקה, דאל"כ לא יגבה בע"ח רק ממנו. פתחי חושן שם צב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ממנו מקודם, ונותן הגזילה לאחיו, והבע"ח בא וגובה מן הגזילה שאצל היורשים כנגד חלקו, והשאר גובה ממנו¹⁹.

לא היו יורשים חוץ ממנו, יש אומרים²⁰ שנותן הגזילה לבניו, ואם אין לו בנים נותן הגזילה לבעל חובו²¹ או לצדקה, ויש אומרים²² שכל שמוצא קרוב הראוי לירש, כגון אחי אביו, לזה כנגד הגזילה ונותן הגזילה לאחי אביו ובא בע"ח וגובה ממנו, ובזה א"צ ללוות יותר משיעור חלקו, שהלאו הכי אין אחי האב יורש במקום שיש בן, ואין הנתינה לו אלא להוציא הגזילה מידו. ואם אינו מוצא בקלות קרוב, נותנו לקופה של צדקה, ואם אינו יכול לוותר, לזה מאחרים ובא בע"ח וגובה ממנו.

יש אומרים²³ שכל שנותן הגזילה לאחר, בין ליורש אחר ובין לבע"ח וכיוצא בזה, צריך שיאמר זה גזל אבא, ויש אומרים²⁴ שדוקא בשנותן במתנה או לארנקי של צדקה צריך שיאמר כן.

ג. מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש

כבר התבאר לעיל דף קג. שמי שנתבע על ידי חברו בטענה שגזל ממנו כשכפר בתחלה ונשבע חייב לרדוף אחר הבעלים להחזיר הגזילה, אולם אם החזיר²⁵ לו כל הגזילה, או שמחל לו עליה, חוץ מפחות שוה פרוטה²⁶, אינו

¹⁹ היינו שאם יש לו שני אחים והוא השלישי, גובה בע"ח מהירושה שליש החוב והשאר נפרע ממנו, ונמצא שקיבל חלקו גם כנגד הגזילה, ועי' פרישה שכתב להסביר למה צריך שילוח יותר משליש הגזילה, ומדבריו משמע שאף אם לזה רק שליש הגזילה גובה הבע"ח רק משאר אחיו, ואף על פי שמעיקר הדין אין בע"ח גובה משאר האחים מה שלוח זה, נראה שמשום תקנה זו מלמדן אותו לעשות כן.

²⁰ דעת השו"ע שם

²¹ והיינו אם אינו רוצה להפסיד יתנם לבעל חובו, ויכול ללוות עתה ויבא בע"ח לגבות ממנו. ואם לא איכפת לו בהוצאת הגזילה מבלי לקבל תמורה, יתנה לצדקה, וה"ה שיכול ליתנה במתנה, ומשמע שאם מוכר הגזילה אינו יוצא, ולא דמי לגביית בע"ח, דבמכירה הרי מתחייב הלוקח לפרוע תמורת חפץ זה, ובגביית חוב הרי לא היתה ההלוואה על חפץ זה.

²² רמ"א שם כדעת הטור

²³ שו"ע שם וכפירוש הב"י בדעת הטור.

²⁴ ב"י שם בדעת רש"י, וכ"כ בביאור הגר"א, וכתב בערוה"ש שכשהיורש או בע"ח נוטל הרי ניכרת ההשבה וא"צ לומר, משא"כ בשנותן מדעתו במתנה או לצדקה צריך שיאמר.

²⁵ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁶ ר"ל אף שהוא פחות משהו פרוטה בתורת השבה הוא, כיון דמתחילה גזל יותר משהו פרוטה ולא החזיר כולו, אלא שאינו מחויב להוציא עליה הוצאה בהשבתה. ועוד, דגם פחות משהו פרוטה איסור גזל יש בו כמ"ש הטור והמחבר בריש סימן שנ"ט אלא שאין הב"ד נזקקין לפחות משהו פרוטה להוציאו מידו, וכן עיקר. סמ"ע שם ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

צריך להוליך אחריו אלא יבא הנגזל ויטול השאר, ואף על פי שהגזילה עצמה קיימת אין חוששין שמא תתייקר ונמצא הנשאר שוה פרוטה²⁷.

ד. הרי שגזל הגר ונשבע לו ושמע שמת הגר והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים ופגע באותו הגר וזקפו עליו במלוה ומת ... אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו

הגזול את הגר²⁸ וכפר ונשבע לו, ומת הגר ואין לו יורשים²⁹, אף על פי שזקף הגזילה במלוה, חייב להוציא הגזילה מתחת ידו, מדין תורה חייב ליתן הקרן³⁰ והחומש לכהנים שבאותו משמר, ואח"כ מביא קרבן אשם ומתכפר לו, כמבואר להלן עמוד ב. אבל בזמן הזה אין נוהג דין זה, וחייב ליתנה לקופה של צדקה י"א שאינו יכול ליתנה לבע"ח³¹, ויש אומרים³² שיכול ליתנה גם לבעל חובו.

ובחוב שלא מחמת גזילה, ואף בגזילה כשלא נשבע זכה הוא עצמו בממון הגזילה, אפילו לא זקפן במלוה³³.

דף קט:

ה. גזל הגר דקאמר רחמנא נתינה לכהנים ... כשגזל את הגר ונשבע לו ומת הגר והודה לאחר מיתה

²⁷ ואם נתיקר, כתב הטור [סעיף ג'] בשם ר"י דא"צ להחזירו כיון שפעם אחת לא היתה שוה פרוטה, ושהרמ"ה כתב שצריך להחזיר לו סמ"ע שם ח

²⁸ שו"ע ונו"כ שם ו וכפירוש הפרישה והגר"א.

²⁹ קודם שמחזיר להכהנים מחוייב הגזלן לחפש אולי נשאר זרע מהנגזל ויחזיר לו כמו שיבואר להלן בעוה"ת.

³⁰ ומפני שהתורה קראה לקרן הגזילה אשם דינו כאשם שאין מקריבין בלילה אלא ביום כמו כן אינו מחזיר הקרן בלילה והחומש נ"ל שיכול להחזיר בלילה כמו שיבואר להלן בעוה"ת.

³¹ טור שם, וכן משמע בדרישה ובביאור הגר"א שם

³² שו"ע ונו"כ שם

³³ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

נאמר בפ' נשא (במדבר ה פסוק ו – ח) איש או אשה וגו' והתנדו את תפאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו וחמישתו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו ואשמו זהו הקרן, ואם אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לפהן מלבד איל הכפרים אשר יכפר בו עליו ודרשו חז"ל³⁴ וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים אלא מדובר כשהנגזל הוא גר ומת ולא הניח בנים ובנות ליורשו ובחיינו כפר הגולן ונשבע ואח"כ רצונו לעשות תשובה נותן הקרן והחומש לכהנים של אותו משמר העובר בבחמ"ק ואח"כ מביא קרבן אשם ומתכפר לו.

ו. איש אתה צריך לחזור אחריו אם יש לו גואלים אם לאו

קטן אי אתה צריך לחזור אחריו בידוע שאין לו גואלין

קודם שמחזיר³⁵ גזל הגר להכהנים, מחוייב הגולן להפיש אולי נשאר זרע מהנגזל ויחזיר לו.

אולם אם היה הנגזל קטן³⁶, וקפץ ונשבע או שנשבע ע"י העדאת עד אחד³⁷, א"צ להפיש אחריו שקטן אינו מוליד. ולכן נאמר איש בפרשה כלומר איש אתה צריך לחזור אחריו אם יש לו גואל ולא קטן.

ז. הרי שהיה גוזל כהן מניין שלא יאמר הואיל ויוצא לכהנים

והרי הוא תחת ידי יהא שלי ... אלא גזילו יוצא מתחת

ידו ומתחלק לכל אחיו הכהנים

³⁴ ערוה"ש שם סעיף יז

³⁵ ערוה"ש שם יח

³⁶ ואין לשאול מאין לקטן מעות דהרי אין לו זכייה אמנם כבר נתבאר בסימן רמ"ג דבדעת אחרת מקנה יש לקטן זכייה מדאורייתא. שם.

³⁷ שאם לא כן למה להתורה למעט קטן מפני שאינו מוליד הלא אין דין זה רק בנשבע ועל טענת קטן אין נשבעין כמ"ש בסעיף ט' אלא ע"כ משכחת לה כשקפץ ונשבע או שנשבע ע"י העדאת עד אחד [תוס' סנהדרין ס"ה: ד"ה קטן]. ערוה"ש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ואפילו בהן³⁸ עצמו שגזל אות הגר, ומת הנגזל ואין לו יורשים, לא זכה הכהן בהגזילה שתחת ידו, אלא מוציא מתחת ידו לכל אחיו הכהנים בני המשמרה, ואפילו היה הכהן מאותו משמר אסור לו לעכב לעצמו, והוא אינו נוטל חלק כלל.

ח. לשדה היוצאה לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים ...

יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכל אחיו הכהנים

המקדיש שדהו³⁹ ופרה אותה כהן מיד ההקדש והגיע היובל והיא תחת יד הכהן, לא יאמר הואיל והרי היא יוצאה לכהנים הרי היא תחת ידי וזכיתי בה⁴⁰, אלא יוצאה לכל אחיו הכהנים שבמשמר, ואם גם הוא עובר במשמר זה, יטול ג"כ חלק⁴¹, ואם לאו לא יטול כלל.

ט. לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה

תלמוד ... שעבודתה ועזרה שלו

כהן שהיה⁴² לו קרבן הרי זה בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה אפילו אינו מאותו משמר, שנאמר (דברים יח פסוק ו ז) וְכָא בְּכָל אֲנֹת נִפְשׁוּ וְגו' וְיִשְׂרַת וְגו', ואפילו חטאתו ואשמו הוא מקריב ומכפר ע"י עצמו והעור של קרבנו ואכילתו שלו.

³⁸ ערוה"ש שם יט

³⁹ רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ד הלכה כג, ערוך השולחן העתיד הלכות יובל סימן לו סעי' ז

⁴⁰ ואף על גב דכהן או לוי שהקדיש שדה אחוזה שלו אינה נחלטת ביובל ויכול לגאלה גם אחר היובל דכתיב גאולת עולם תהיה ללויים ויתבאר בס"י ל"ח זהו בשדה אחוזה שלו ולא של אחרים שהרי כתיב לכהן תהיה אחוזתו ואין זו אחוזתו (גמ' ות"כ) ולכן גם כהן שהקדיש שדה שהגיע לו מחרמי כהנים דינו כשדה ישראל שפדאה. ערוה"ש שם.

⁴¹ ואינו דומה לגזל הגר שהתם צריך להוציא הגזילה תחת ידו ואם כן אין לו חלק כלל מה שאין כן הכא שזכה בכלל שאר אחיו בני המשמר. נ"ל.

⁴² רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ואם רצה ליתן את קרבנו לכל כהן שירצה להקריבו נותן ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן בלבד שנתן לו⁴³. וי"א⁴⁴ שאכילתו ועורו של בעליו.

י. אם היה בעל מום נותנה לכהן שבאותו משמר ועבודתה ועורה שלו

היה הכהן בעל⁴⁵ הקרבן בעל מום, נותן קרבנו לאנשי משמר והעור שלהם⁴⁶. וי"א⁴⁷ שעבודה ועורה שלו.

⁴³ ודעת הרמב"ם נ"ל דכיון שמרצונו נתן לו להקריב הוה הוא כבעליו, מפני שזה יכול לומר אלו לא ידעתי שהעור והבשר שלי לא הייתי מקריבו ונמצא כמוציא לעז על הקרבן, ולכן אם ירצה שיהא שלו יאמר לו מקודם אני נותן לך להקריבו ולא לעורו ובשרו. ערוך השולחן העתיד הלכות כלי המקדש סימן כב סעיף כא השנות הראב"ד שם.

⁴⁵ רמב"ם שם הלכה ה

⁴⁶ דכיון שאינו ראוי להקרבה ממילא גם הבשר ועור אינו יכול ליטול

⁴⁷ לפי שלאכילה ראוי, לשון ראשון ברש"י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

